

CVRIA

Súdny dvor:

Judikatúra

**SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE V PRÁVNOM
PORIADKU ÚNIE**

Úvod

S cieľom budovania Európy uzatvorili niektoré štáty (v súčasnosti ich je 28) medzi sebou zmluvy zakladajúce Európske spoločenstvá a neskôr Európsku úniu s inštitúciami, ktoré prijímajú právne normy v stanovených oblastiach.

Od 1. decembra 2009, keď vstúpila do platnosti Lisabonská zmluva, Európska únia získala právnu subjektivitu a prevzala právomoci, ktoré boli predtým zverené Európskemu spoločenstvu. *Právo Spoločenstva* sa tak stalo *právom Únie*, ktoré zahŕňa aj všetky právne predpisy prijaté v minulosti na základe Zmluvy o Európskej únii v znení platnom pred prijatím Lisabonskej zmluvy. V nasledujúcej prezentácii sa však výraz „právo Spoločenstva“ používa pri odkaze na judikatúru Súdneho dvora z obdobia pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy.

Súdny dvor Európskej únie je **súdnym orgánom Únie**. Pozostáva z troch súdov: zo Súdneho dvora, Všeobecného súdu a Súdu pre verejnú službu. Ich hlavným poslaním je skúmať zákonnosť aktov Únie a zabezpečiť **jednotný výklad a uplatňovanie práva Únie**.

Súdny dvor vo svojej judikatúre vyvodil pre vnútroštátne správne a súdne orgány povinnosť uplatňovať v rámci svojich právomocí v plnom rozsahu právo Únie a chrániť práva priznané občanom (**priame uplatňovanie práva Únie**) a neuplatniť nijaké ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré je v rozpore s právom Únie, bez ohľadu na to, či bolo prijaté pred prijatím právnej normy Únie alebo po ňom (**prednosť práva Únie pred vnútroštátnym právom**).

Súdny dvor tiež uznal zásadu **zodpovednosti členských štátov za porušenie práva Únie**, ktorá jednak rozhodujúcim spôsobom posilňuje práva, ktoré jednotlivcom priznávajú právne normy Únie, a jednak pôsobí ako faktor, ktorý môže prispievať k starostlivejšiemu výkonu týchto noriem členskými štátmi. Z porušení, ktorých sa členské štáty dopustili, tak môže vyplynúť povinnosť nahradiť škody, ktoré môžu mať v určitých prípadoch závažné dôsledky pre ich verejné financie. Každé nesplnenie si povinnosti, ktorá členskému štátu vyplýva z práva Únie, môže byť okrem toho predložené Súdnemu dvoru a v prípade nevykonania rozsudku určujúceho takéto nesplnenie si povinnosti môže Súdny dvor členskému štátu uložiť penále a/alebo paušálnu pokutu. Pokiaľ však Komisii nie sú oznámené opatrenia na prebratie smernice, môže Súdny dvor na jej návrh uložiť peňažnú sankciu už v prvom rozsudku o nesplnení si povinnosti.

- Súdny dvor tiež spolupracuje s vnútroštátnym súdom, ktorý má v práve Únie postavenie všeobecného súdu. Každý vnútroštátny súd, ktorý má rozhodnúť spor týkajúci sa práva Únie, môže, či niekedy musí predložiť Súdneho dvoru prejudiciálne otázky. Súdny dvor má potom podať výklad právnej normy Únie alebo preskúmať jej zákonnosť.

Vývoj judikatúry Súdneho dvora je obrazom jeho príspevku k vytváraniu právneho prostredia týkajúceho sa občanov tým, že chráni práva, ktoré im právna úprava Únie priznáva v rôznych oblastiach ich každodenného života.

ZÁKLADNÉ ZÁSADY ZAVEDENÉ JUDIKATÚROU

— V judikatúre iniciovanej rozsudkom *Van Gend & Loos* v roku 1963 Súdny dvor zaviedol **zásadu priameho účinku** práva Spoločenstva v členských štátoch, ktorá dnes európskym občanom umožňuje dovolávať sa pred svojimi vnútroštátnymi súdmi priamo právnymi nariadeniami Únie.

— Dopravná spoločnosť Van Gend & Loos musela pri dovoze tovaru z Nemecka do Holandska zaplatiť clo, ktoré podľa nej bolo v rozpore s ustanovením Zmluvy EHS zakazujúcim členským štátom zvyšovať clá vo svojich vzájomných obchodných vzťahoch. Žaloba nastolila otázku kolízie vnútroštátnej právnej úpravy s ustanoveniami Zmluvy EHS. Súdny dvor, ktorému túto otázku predložil holandský súd, rozhodol tak, že potvrdil zásadu priameho účinku, čím poskytol dopravnej spoločnosti priamu záruku jej práv vyplývajúcich z práva Spoločenstva pred vnútroštátnym súdom.

- Roku 1964 bola rozsudkom Costa zavedená **prednosť** práva Spoločenstva pred vnútroštátnou právnou úpravou. V tejto veci taliansky súd položil Súdnemu dvoru otázku, či je s viacerými ustanoveniami Zmluvy EHS zlučiteľný taliansky zákon o zoštatnení odvetvia výroby a distribúcie elektriny. Súdny dvor zaviedol zásadu prednosti práva Spoločenstva založenú na špecificke právného poriadku Spoločenstva, ktorý sa má uplatňovať jednotne vo všetkých členských štátoch.
- Roku 1991 v rozsudku *Francovich a i.* Súdny dvor rozvinul ďalší zo základných pojmov, a to **zodpovednosť členského štátu** voči jednotlivcom za škody, ktoré im tento štát spôsobil porušením práva Spoločenstva. Od roku 1991 tak majú európski občania k dispozícii žalobu o náhradu škody proti štátu konajúcemu v rozpore s právom Spoločenstva.
- Dvaja talianski občania – ktorým ich zamestnávateľa v konkurze dlhovali odmeny – podali žaloby s poukázaním na nečinnosť Talianska, ktoré do svojho právného poriadku neprebralo právne predpisy Spoločenstva týkajúce sa ochrany zamestnancov v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa. Súdny dvor, ktorému vec predložil taliansky súd, uviedol, že cieľom predmetnej smernice bolo priznať jednotlivcom práva, ktorých boli pozbavení v dôsledku nečinnosti členského štátu, ktorý smernicu neprebral do svojho právného poriadku a vytvoril tak priestor na podanie žaloby o náhradu škody proti samotnému štátu.

SÚDNY DVOR V ŽIVOTE EURÓPSKEHO OBČANA

Väčšina z tisícov rozsudkov vyhlásených Súdny dvorom, najmä rozsudky vyhlásené v rámci prejudiciálnych konaní, má zjavne významné dôsledky pre každodenný život európskych občanov. Príklady niektorých z nich v najdôležitejších oblastiach práva Únie sú citované nižšie.

Voľný pohyb tovaru

Od vydania rozsudku *Cassis de Dijon* v roku 1979 týkajúceho sa zásady **voľného pohybu tovaru** môžu obchodníci do svojej krajiny dovážať akýkoľvek výrobok pochádzajúci z inej krajiny Únie – pod podmienkou, že tam bol legálne vyrobený a uvedený na trh a že nijaký naliehavý dôvod založený napríklad na ochrane zdravia alebo životného prostredia nebráni jeho dovozu do krajiny spotreby.

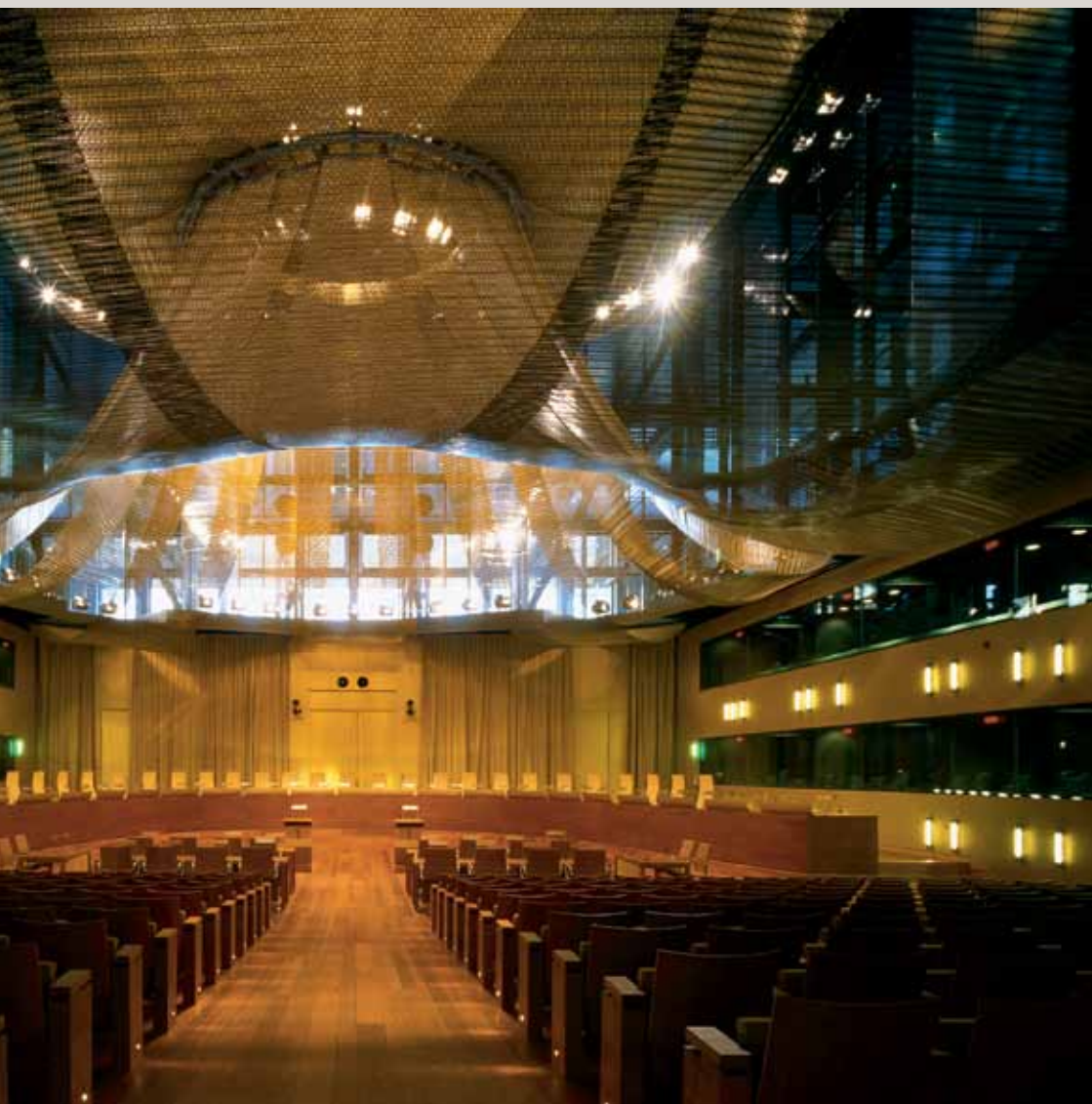

Voľný pohyb osôb

V oblasti **voľného pohybu osôb** bolo vydaných množstvo rozsudkov.

— V rozsudku *Kraus* (1993) Súdny dvor potvrdil, že situácia štátneho príslušníka Spoločenstva, držiteľa akademického titulu získaného na základe postgraduálneho štúdia, ktorý bol udelený v inom členskom štáte a uľahčuje prístup k povolaniu alebo výkonu hospodárskej činnosti, sa riadi právom Spoločenstva, aj pokiaľ ide o vzťahy tohto štátneho príslušníka s členským štátom jeho pôvodu. Hoci teda členský štát môže podriadiť používanie tohto titulu na svojom území správne povoleniu, jediným cieľom povoľovacieho postupu musí byť preskúmanie, či bol tento titul udelený v súlade s právom.

— Spomedzi rozsudkov vydaných v tejto oblasti je jedným z najznámejších rozsudok *Bosman* (1995), ktorým Súdny dvor na žiadosť belgického súdu rozhodol o zlučiteľnosti pravidiel futbalových federácií s voľným pohybom pracovníkov. Uviedol, že šport vykonávaný na profesionálnej úrovni je hospodárskou činnosťou, ktorej výkon nemôžu obmedzovať pravidlá upravujúce prestupy hráčov alebo obmedzujúce počet hráčov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi iných členských štátov. Posledný uvedený výrok bol v neskorších rozsudkoch rozšírený na postavenie profesionálnych športovcov pochádzajúcich z tretích krajín, ktoré s Európskymi spoločenstvami uzavreli dohodu o pridružení (rozsudok *Deutscher Handballbund*, 2003) alebo dohodu o partnerstve (rozsudok *Simutenkov*, 2005).

Slobodné poskytovanie služieb

Rozsudok z roku 1989 vo veci **slobodného poskytovania služieb** sa týkal britského turistu napadnutého a ťažko zraneného v parížskom metre. Súdny dvor, ktorému vec predložil francúzsky súd, rozhodol, že ako turista je príjemcom služieb mimo svojej krajiny a vzťahuje sa naňho zásada zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti zakotvená v práve Spoločenstva. Mal preto nárok na rovnaké odškodnenie, akého by sa mohol domáhať francúzsky štátny príslušník (rozsudok *Cowan*).

Súdny dvor, na ktorý sa obrátili luxemburské sudy, rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá vedie k tomu, že sa poistenej osobe odmietne náhrada výdavkov za ošetrovanie u zubného lekára z dôvodu, že ošetrovanie bolo vykonané v inom členskom štáte, predstavuje neodôvodnenú prekážku **slobodného poskytovania služieb** (rozsudok *Kohll*, 1998) a že odmietnutie nahradiť výdavky spojené s kúpou okuliarov v zahraničí sa považuje za neodôvodnenú prekážku **voľného pohybu tovaru** (rozsudok *Decker*, 1998).

Súdny dvor tiež konštatoval, že právna úprava, ktorá podmieňuje náhradu výdavkov za nemocničnú starostlivosť v inom členskom štáte vydaním predchádzajúceho povolenia a stanovuje, že žiadosť o toto povolenie sa musí za určitých podmienok zamietnuť, predstavuje prekážku slobodného poskytovania nemocničných zdravotníckych služieb. Takýto systém povoľovania by však mohol byť odôvodnený, pokiaľ sa na území štátu poistenej osoby poskytuje rovnaká alebo rovnako účinná liečba (rozsudok *Smits a Peerbooms*, 2001).

Súdny dvor takisto rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá tuzemskému poistencovi, ktorému bolo povolené podrobiť sa nemocničnej starostlivosti v inom členskom štáte, nezaručuje náhradu výdavkov v rovnakej výške, na akú by mal nárok v prípade, že by sa podrobil nemocničnej starostlivosti v členskom štáte, v ktorom je poistený, vedie k neodôvodnenému obmedzeniu slobodného poskytovania služieb (rozsudok *Vanbraekel*, 2001).

Rovnosť zaobchádzania a sociálne práva

Letuška podala žalobu proti svojmu zamestnávateľovi z dôvodu diskriminácie pri vyplácaní odmeny, ktorú poberala, v porovnaní so svojimi spolupracovníkmi mužského pohlavia vykonávajúcimi tú istú prácu. Súdny dvor, ktorému vec predložil belgický súd, v roku 1976 rozhodol, že ustanovenie Zmluvy zakotvujúce zásadu **rovnosti odmeňovania pracovníkov mužského a ženského pohlavia za rovnakú prácu** má priamy účinok (rozsudok *Defrenne*).

Súdny dvor výkladom ustanovení práva Spoločenstva týkajúcich sa **rovnosti zaobchádzania s mužmi a so ženami** prispel k ochrane žien pred prepustením z dôvodu materstva. Istá žena bola prepustená z dôvodu, že už nebola schopná vykonávať prácu pre ťažkosti spojené s tehotenstvom. V roku 1998 Súdny dvor rozhodol, že takéto prepustenie je v rozpore s právom Spoločenstva. Prepustenie ženy z pracovného pomeru počas jej tehotenstva z dôvodu neprítomnosti spôsobenej chorobou súvisiacou so samotným tehotenstvom je zakázanou diskrimináciou na základe pohlavia (rozsudok *Brown*).

Na zaistenie **ochrany bezpečnosti a zdravia pracovníkov** je potrebné, aby mali nárok na ročnú platenú dovolenku. V roku 1999 britský odborový zväz BECTU spochybnil britskú právnu úpravu, ktorá toto právo odopierala pracovníkom so zmluvami uzavretými na krátku dobu, z dôvodu, že nebola v súlade so smernicou Spoločenstva týkajúcou sa úpravy pracovného času. Súdny dvor rozhodol, že **právo na ročnú platenú dovolenku** je sociálny nárok priznaný všetkým pracovníkom priamo na základe práva Spoločenstva a že tento nárok nesmie byť nijakému pracovníkovi odopretý (rozsudok *BECTU*, 2001). Súdny dvor tiež konštatoval, že pracovník nestráca právo na platenú ročnú dovolenku, ktoré nemohol vykonať z dôvodu choroby, a teda za nevyčerpanú ročnú dovolenku mu musí byť poskytnutá náhrada (rozsudok *Schultz*, 2009).

Základné práva

- Súdny dvor rozhodnutím, že **dodržiavanie základných práv** je neoddeliteľnou súčasťou všeobecných zásad práva, ktorých ochranu Súdny dvor zabezpečuje, významne prispel k zvýšeniu úrovne ochrany týchto práv. V tejto súvislosti Súdny dvor vychádzal z ústavných tradícií členských štátov a medzinárodných nástrojov ochrany ľudských práv, najmä z Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, na ktorého tvorbe členské štáty spolupracovali alebo k nemu pristúpili. Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy Súdny dvor uplatňuje a vykladá Chartu základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000, ktorej Lisabonská zmluva priznáva rovnakú právnu silu ako zmluvám.
 - Po mnohých teroristických útokoch proti policajtom sa v polícii v Severnom Írsku zaviedlo nosenie zbrane. Z dôvodu verejnej bezpečnosti však nosenie zbrane (na základe osvedčenia vydaného príslušným ministerstvom, ktoré nebolo možné napadnúť pred súdnymi orgánmi) nebolo povolené ženám vykonávajúcim službu v polícii. V dôsledku toho nebola v severoírskych polícii ponúknutá pracovná zmluva na plný úväzok žiadnej žene. Súdny dvor, ktorému vec predložil súd Spojeného kráľovstva, rozhodol, že vylúčenie osvedčenia vydaného vnútroštátnym orgánom z akéhokoľvek preskúmania súdom je v rozpore so zásadou **účinnnej súdnej ochrany**, ktorou disponuje každá osoba, ktorá sa cíti poškodená diskrimináciou na základe pohlavia (rozsudok *Johnston*, 1986).
-

Európske občianstvo

- Pokiaľ ide o **európske občianstvo**, ktoré podľa Zmluvy patrí všetkým štátnym príslušníkom členských štátov, Súdny dvor potvrdil, že toto občianstvo zahŕňa právo zdržiavať sa na území iného členského štátu. To znamená, že maloletý štátny príslušník členského štátu, ktorý má zdravotné poistenie a disponuje dostatočnými prostriedkami, tiež požíva toto právo na pobyt. Súdny dvor zdôraznil, že právo Spoločenstva od maloletej osoby nevyžaduje, aby sama disponovala dostatočnými prostriedkami, a že odmietnutie udeliť právo na pobyt v rovnakom čase matke dieťaťa, štátnej príslušníčke tretej krajiny, by jeho právo na pobyt zbavilo akéhokoľvek potrebného účinku (rozsudok *Zhu a Chen*, 2004).
- V tom istom rozsudku Súdny dvor spresnil, že členský štát nemôže obmedziť **účinky udelenia štátnej príslušnosti** iného členského štátu ani v prípade, že by cieľom nadobudnutia štátnej príslušnosti členského štátu bolo získať právo štátneho príslušníka tretej krajiny na pobyt podľa práva Spoločenstva.
- Súdny dvor takisto potvrdil, že študenti z jedného členského štátu, ktorí sa na účely štúdia premiestnia do iného členského štátu, požívajú práva priznané európskym občanom. To znamená, že študenti, ktorí sa legálne zdržiavajú v hostiteľskom členskom štáte a preukázali určitý stupeň integrácie do spoločnosti tohto štátu, môžu prijímať podporu na pokrytie životných nákladov poskytovanú týmto štátom (rozsudok *Bidar*, 2005).
- Právo Spoločenstva však nebráni tomu, aby vnútroštátne právne úpravy stanovili objektívne a primerané podmienky integrácie do spoločnosti v hostiteľskom členskom štáte. Podmienka predchádzajúceho pobytu v dĺžke päť rokov je teda v súlade s právom Spoločenstva (rozsudok *Förster*, 2008).

Letecká doprava

- Právo Únie stanovuje, že v prípade zrušenia letu majú cestujúci od leteckého dopravcu právo na náhradu. Letecký dopravca však náhradu nie je povinný vyplatiť, ak môže preukázať, že zrušenie bolo spôsobené mimo-riadnymi okolnosťami, ktorým by sa nedalo zabrániť, ani keby boli prijaté všetky primerané opatrenia.
- V rozsudku z roku 2008 Súdny dvor konštatoval, že technické poruchy zistené počas údržby lietadiel alebo z dôvodu nedostatku takejto údržby samy osebe nepredstavujú „mimoriadne okolnosti“. Letecký dopravca preto vo všeobecnosti nemôže odmietnuť vyplatiť cestujúcim náhradu v prípade zrušenia letu z dôvodu technických porúch lietadla (rozsudok *Wallentin-Hermann*, 2008).
- V roku 2009 Súdny dvor rozhodol, že cestujúci, ktorých let má po prúde do cieľového miesta meškanie tri hodiny alebo viac oproti plánovanému príletu, môžu podobne ako cestujúci, ktorých let bol zrušený, žiadať leteckého dopravcu o paušálnu náhradu, ak meškanie nebolo spôsobené mimo-riadnymi okolnosťami (rozsudok *Sturgeon*, 2009).

Súdny dvor Európskej únie > www.curia.europa.eu
Judikatúra > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/
Informácie pre tlač > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799

Portál inštitúcií Európskej únie > www.europa.eu
Prístup k právu Európskej únie > www.eur-lex.europa.eu

Foto: G. Fessy©CJUE

Tlač a informácie
vydanie február 2012

Súdny dvor Európskej únie
Tlač a informácie
L-2925 Luxemburg

www.curia.europa.eu

■ Úrad pre publikácie

doi:10.2862/83172